

Exam. Code : 103206

Subject Code : 1238

B.A./B.Sc. 6th Semester

PHILOSOPHY

Opt.(i) Indian Metaphysics and Epistemology

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Attempt **ONE** question each from Sections A, B, C and D of the question paper and the entire Section E.

SECTION—A

- I. Explain the salient features of Indian Philosophy. 15
- II. Explain the concept of Brahman in Upanishads. 15

SECTION—B

- III. Discuss in detail the concept of Prakriti according to Samkhya. 15
- IV. Explain Sankara's theory of Maya. 15

SECTION—C

- V. Explain perception and inference as Pramanas according to Nyaya Philosophy. 15
- VI. Explain the category of Substance (Dravya) according to Vaishesika Philosophy. 15

SECTION—D

- VII. Discuss the theory of Syadvada according to Jainism. 15
- VIII. Explain the concept of Akal Purakh according to Sikhism. 15

SECTION—E

- IX. Write short notes on the following :
- (a) Orthodox System (brief introduction)
 - (b) Concept of Atman
 - (c) Carvaka Philosophy
 - (d) Purusa
 - (e) Avidya
 - (f) Prativityasamutpada

- (g) Particularity (Vishisa)
- (h) Anekantavada
- (i) Jagat Rachna
- (j) Yoga Pscyhology. 10×4=40

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :—ਭਾਗ ਓ, ਅ, ਏ ਅਤੇ ਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਭਾਗ ਹ ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਓ

- I. ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
- II. ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ਅ

- III. ਸਾਂਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- IV. ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ—ੲ

V. ਨਿਆਇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ (Perception) ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ (Inference) ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

15

VI. ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦ੍ਰਵ (Dravya) ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

15

ਭਾਗ—ਸ

VII. ਜੈਨਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਆਦਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

15

VIII. ਸਿਖਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

15

ਭਾਗ—ਹ

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਸੰਖੇਪ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ)

(ਅ) ਆਤਮਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ

(ੲ) ਚਾਰਵਾਕ ਦਰਸ਼ਨ

(ਸ) ਪੁਰਸ਼

(ਹ) ਅਵਿਦਿਆ

(क) पृथिवीतिसमस्तपद

(ख) विश्वेश

(ग) अनेकान्तवाद

(घ) जगत रचना

(ङ) जग मनेविगिआन।

10×4=40

(Hindi Version)

नोट :— भाग क, ख, ग और घ में से एक-एक प्रश्न करें।
भाग ङ सारा करें।

भाग—क

- I. भारतीय दर्शन की मुख्य विशेषताओं की व्याख्या करें। 15
- II. उपनिषदों में ब्रह्म की धारणा की व्याख्या करें। 15

भाग—ख

- III. सांख्य के अनुसार प्रकृति की धारणा की विस्तार सहित चर्चा करें। 15
- IV. शंकर के माया के सिद्धांत की व्याख्या करें। 15

भाग—ग

- V. न्याय दर्शन के अनुसार प्रत्यक्ष (Perception) एवं अनुमान (Inference) को प्रमाण के रूप में व्याख्या करें। 15
- VI. वैशेषिक दर्शन के द्रव्य (Dravya) पदार्थ की व्याख्या करें। 15

भाग—घ

- VII. जैनमत के अनुसार स्यादवाद के सिद्धान्त की चर्चा करें। 15
- VIII. सिक्ख मत के अनुसार अकाल पुरुष की धारणा की व्याख्या करें। 15

भाग—ङ

- IX. निम्नलिखित पर संक्षिप्त नोट लिखें :
- (क) वैदिक प्रणाली (संक्षिप्त प्रारूप)
- (ख) आत्मा की धारणा
- (ग) चार्वाक दर्शन
- (घ) पुरुष

(ड) अविद्या

(च) प्रतीत्यसमुत्पाद

(छ) विशेष

(ज) अनेकांतवाद

(झ) जगत रचना

(ञ) योग मनोविज्ञान ।

10×4=40